

VERGİDE GÜNDEM

M. FATİH KÖPRÜ fatih.kopru@tr.ey.com
www.vergidegundem.com

Yeni TTK ve şirket denetimleri

YÖNETMELİKTE GİZLİ DAHİ OLSA HER TÜRLÜ BİLGİ VE BELGENİN İSTEM ÜZERİNE DENETİM ELEMANLARININ İNCELEMESİNE SUNULACAĞI BELİRTİLİYOR. OYSA YENİ TTK'DA (MADDE 562) KANUN GEREĞİ TUTULMAKLA VEYA MUHAFAZA EDİLMEKLE YÜKÜMLÜ OLUNAN DEFTER, KAYIT VE BELGELER İLE BUNLARA İLİŞKİN BİLGİLERİ DENETİM ELEMANLARINA SUNULMAMASI CEZAİ SORUMLULUĞU GEREKTİRİYOR.

Yeni Türk Ticaret Kanunu (Yeni TTK) Mecliste kabul edileli yaklaşık 1.5 yıl oldu. Yasanın genel olarak yürürlük tarihi 1 Temmuz 2012 idi. 2013 yılında hatta 2014 yılında yürürlüğe girecek bazı maddeleri de var.

Yeni yasa daha yürürlüğe girmeden bir gün önce, 30 Haziran tarihinde yayımlanan yeni bir yasa ile kamuoyunda uzun süreler tartışılmış olan birçok düzenlemesi değiştirildi. Örneğin; ortakların ve yönetim kurulu üyelerinin şirkete borçlanma yasağı, her şirketin internet sitesi kurmasına ilişkin zorunluluk, bütün defterlerin kapanış tasdikine tabi tutulması, defterlere kayıt ilkeleri ve bağımsız denetim zorunluluğu gibi konularda kapsamın daraltıldığını görüyoruz.

İKİNCİL MEVZUAT ÇIKARILYOR

Bu değişikliklerden sonra, artık yasanın birçok hükmü uygulanmaya başlandı. Tabii ki bütün yasalarda olduğu gibi bu yasanın da açıklamaya ihtiyaç gösteren hükümleri mevcut. Ya da yasanın verdiği yetki çerçevesinde bazı düzenlemelerin de ilgili bakanlık tarafından yapılması gerekiyor. İkincil mevzuat olarak nitelendirdiğimiz bu düzenlemelerin de peyderpey çıkarıldığını görüyoruz.

İlk düzenleme avans kar dağıtımına ilişkin tebliğ idi. Bunu çeşitli yönetmelikler izledi. Bu yönetmeliklerden biri de, ticaret şirketlerinin Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca (Bakanlık) denetlen-

mesine ilişkin esasları belirleyen yönetmelikti. Aslında şirketlerin TTK kapsamında denetime tabi tutulması yeni bir şey değil. Eskiden de yapılıyordu. Eski TTK çerçevesinde yapılan denetimin usul ve esasları 1972 yılında çıkarılmış olan bir tüzük ile belirlenmişti. Şirketlerin denetimi Bakanlık Müfettişleri tarafından yapılıyordu.

Bu hafta yukarıda belirtilen yönetmelik kapsamında çerçevesi yeniden çizilen, ticaret şirketlerinin TTK kapsamındaki işlemlerinin denetimine ilişkin açıklamalar üzerinde duracağız.

DENETİMİN AMACI VE KAPSAMI

Denetimin amacı, ticaret şirketlerinin Türk Ticaret Kanunu'na ve bu yasa ya dayanılarak çıkarılan diğer düzenleyici işlemlere uygun işlem yapmalarını sağlamak. Bu amaç doğrultusunda, ticaret şirketlerinin kuruluşundan sona ermesine kadar gerçekleşen tüm işlemlerinin bu mevzuata uygunluğu denetleneyecektir.

Ticaret şirketi denince anonim ve limited şirketler başta olmak üzere, kolektif, komandit, sermayesi paylara bölünmüş komandit ve kooperatif şirketlerin anlaşılması gerekiyor.

Kuruluşları ve faaliyetleri diğer kanunlarla düzenlenen ticaret şirketlerinin (halka açık şirketler veya banka ve sigorta şirketleri gibi) denetimi normal şartlarda kendi mevzuatı kapsamında yetkili bakanlık, kurul, kurum veya ku-

ruluşlar (SPK, BDDK, Hazine gibi) tarafından yapılıyor. Belirtilen şirketlerin bu kurum ve kuruluşlar tarafından denetlenmesi hüküm altına alınmayan işlemleri ise Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yapılacak denetimin kapsamına giriyor.

DENETİME KONU İŞLEMLER

Ticaret şirketlerinin Bakanlığın denetimine tabi işlemleri çok kapsamlı. Yönetmelikteki listede hemen hemen her işleme yer verilmiş. Bunlardan bazıları;

- Kuruluş işlemleri,
- Ticaret siciline tescil ve ilan işlemleri,
- Şirket sözleşmesinin değiştirilmesine ilişkin işlemler,
- Ticaret unvanına ve işletme adına ilişkin işlemler,
- Sermayenin artırılması, azaltılması ve tamamlanması işlemleri,
- Ticari defterlere ilişkin işlemler,
- Birleşme, bölünme ve tür değiştirme işlemleri,
- Şirketler topluluğuna, bağlılığa ve hakimiyete ilişkin işlemler,
- Genel kurulun çağrılmasına, toplanmasına, karar almasına, görevlerine ve yetkilerine ilişkin işlemler,
- Yönetim organının oluşumuna, toplanmasına, karar almasına, sorumluluğuna, görev ve yetkilerine yönelik işlemler,
- Denetçinin seçilmesine ilişkin işlemler,

- Paya ve sermaye koyma borcuna ilişkin işlemler,
- Menkul kıymet işlemleri,
- Finansal tablolara, yıllık faaliyet raporlarına ve yedek akçelere yönelik işlemler,
- Kar, kazanç ve tasfiye payına ilişkin işlemler,
- Tasfiye ve sona ermeye ilişkin işlemler,

olarak sıralanabilir. Örneğin şirket yönetim kurulu tarafından hazırlanan ve genel kurul kararı ile dağıtılan kar payının doğru hesaplanıp hesaplanmadığı veya doğru dağıtılıp dağıtılmadığı Bakanlık denetim elemanlarınca denetlenebilecek.

KİMLER DENETLEYECEK?

Denetim faaliyeti Gümrük ve Ticaret Bakanlığı denetim elemanları tarafından yürütülecek. Denetim elemanı denilince de; Gümrük ve Ticaret Başmüfettişleri, Gümrük ve Ticaret Müfettişleri ile Gümrük ve Ticaret Müfettiş Yardımcıları anlaşılıyor.

DENETİM USULÜ

Denetim yapılmasına resen, yani idare tarafından kendiliğinden karar verilebilir. Diğer taraftan ortakların veya üçüncü kişilerin istem, ihbar ve şikayetleri üzerine de denetim yapılması mümkün. Denetim şirketin merkezinde ve gerektiğinde şubelerde veya ticari işletmesinde yapılması esas. Ancak koşulların elverişli olmaması halinde denetim bir başka yerde de sürdürülebileceği gibi, şirket teknolojik alt yapısı denetimin elektronik ortamda yapılmasına elverişliyse, denetim elektronik ortamda erişim sağlanması ile de gerçekleştirilebilir.

DENETİMİN SONUCU

Denetim elemanları denetimin tamamlanmasını takiben 3 adet rapor düzenleyebilirler. Bu raporlar; teftiş raporu, soruşturma raporu ve inceleme raporudur.

Teftiş raporu denetim teknikleri kullanılarak, şirket işlemlerinin Kanuna ve Kanuna dayanılarak çıkarılan düzenle-

yici işlemlere uygunluğunun incelenmesi sonucu düzenlenen rapordur. Soruşturma raporu denetim sırasında suç teşkil eden hususların öğrenilmesi üzerine yetkili makama gönderilmek üzere düzenlenen rapordur. İnceleme raporu ise teftiş ve soruşturma raporlarına konu olmayan hususlarda düzenlenen rapor olarak tanımlanıyor.

DENETLENENLERİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Ticaret şirketi yönetim organlarının üyeleri, yönetimle görevlendirilen kişiler, komiteler, şirket çalışanları denetim elemanlarının istemi üzerine denetime konu işlemler ile ilgili her tür bilgi ve belgeyi, uygun bir süre içerisinde denetim elemanlarının incelemesine sunmak

zorundadırlar. Yönetmelikte uygun sürenin, 2 iş gününden az ve 10 iş gününden fazla olamayacağı belirtiliyor. Haklı sebeplerin varlığı halinde ise süre denetim elemanınca uzatılabilir.

Buradaki yönetim organı ifadesinden ise anonim şirketler ve kooperatif şirketlerde yönetim kurulu, limited şirketlerde müdür veya müdürler kurulu, kollektif, komandit ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde yöneticinin anlaşılması gerekiyor.

GİZLİ BELGELER

Yönetmelikte gizli dahi olsa her türlü bilgi ve belgenin istem üzerine denetim elemanlarının incelemesine sunulacağı belirtiliyor. Oysa Yeni TTK'da (madde 562) Kanun gereği tutulmakla

veya muhafaza edilmekle yükümlü olan defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgileri denetim elemanlarına sunulmaması ceza sorumluluğu gerektiriyor. Bu hüküm kapsamında denetim elemanın Kanun gereği tutulması zorunlu olan defter, kayıt ve belgeler dışındaki belge ve bilgileri, özellikle de gizli belge ve bilgileri şirketten talep etme hakkının olmadığı görülüyor. Diğer bir ifadeyle, yönetmeliğin ilgili hükmü, denetim elemanının her türlü bilgi ve belgeyi şirketten isteyebileceği gibi (kanuna aykırı şekilde) yorumlanmamalı.

DEFTER BELGE İBRAZ EDİLMEZSE

Denetim elemanlarınca istenilen defter, kayıt ve belgeler ile bunlara ilişkin bilgilerin belirlenen sürede verilmesi veya eksik verilmesi ya da denetim elemanlarının görevlerini yapmalarının engellenmesi halinde bu fiillerden sorumlu olanlar denetim elemanlarınca yazılı olarak uyanılır. Bu uyarıya karşın bilgi ve belgelerin temin edilmemesi halinde üç yüz günden az olmamak üzere adli para cezası uygulanabiliyor.

Uyan yazısını tebellüğ etmekten kaçınan veya bu yazıya rağmen verilen süre içinde yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında ayrıca kamu adına soruşturma ve kovuşturma yapılması için soruşturma raporu düzenlenir.

Eski TTK kapsamında yayınlanmış olan tüzükteki denetim mekanizmasının bugüne kadar çok kullanıldığı söylenebilir. Eski TTK'nın en çok eleştirilen özelliklerinden biri de bazı kurallara uyulmaması durumunda, yasada buna ilişkin yaptırımın bulunmaması idi. Yeni TTK'da ise bazen haklı olarak eleştiriliyor olsa da, parasal cezaların yanında bir çok hümiyeti bağlayıcı cezaya da yer veriliyor. Parasal cezalardan biri de yukarıda da belirttiğimiz gibi defter, kayıt ve belgelerin ibraz edilmemesi durumunda söz konusu oluyor. Yeni TTK'nın bu özelliği ve yukarıda yer verilen yeni yönetmelikteki düzenlemeler dikkate alındığında, önümüzdeki günlerde şirket denetimlerinin daha etkin olarak gerçekleştirileceği anlaşılıyor.